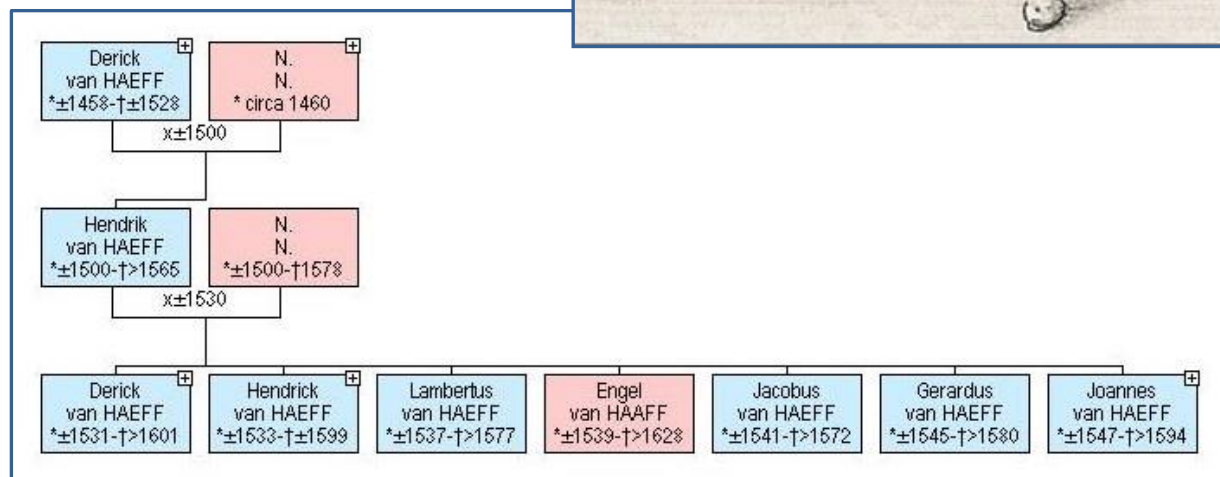

Vlla. Hendrik van Haeff (1500-1565)

Hendrik is de zoon van Derick **Vib**. Hij werd geb. en ged. te Goch? rond 1500 en ovl. (minstens 65 jaar oud) te Goch na 1565 Hij trouwt circa 1530, (RK) te Goch? met **N. N.**, geb. te Goch? circa 1500, RK, ovl. (ongeveer 78 jaar oud) te Nijmegen in 1578, begr. te Nijmegen in 1578. Er zijn verschillende voorkomens van Hendrick die hieronder zijn weergegeven.

Interessant zijn de weergegeven belendingen van o.a. de Hof (boerderij) van Hendrick, *syn hoff ende huys aent Poirtmans Spuell gelegen*. Verder verkoopt hij in 1560 aan Derick Rutgers een stuk land bij de Vrouwenpoort. Het aardige van dit transport is, dat bepaald wordt dat zijn zoon Johan, zodra deze mondig is, akkoord moet gaan met deze verkoop. Vervolgens verklaart Hendrick aan deze Rutgers dan nog 18 gulden verschuldigd te zijn. Kennelijk heeft hij op die plaats nog meer land in eigendom aangezien hij 5 jaar later in 1565 als belending wordt genoemd van een koolhof, eveneens bij de Vrouwenpoort.

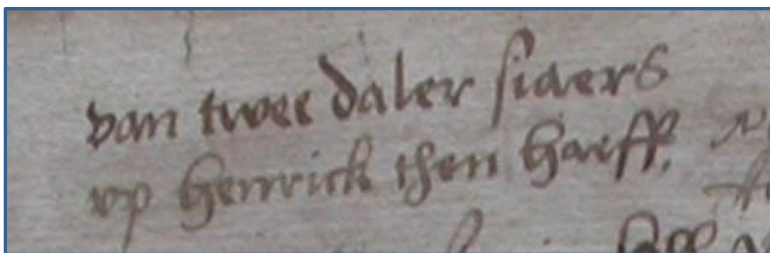
Als het al om dezelfde Hendrick gaat lijkt er ook een verband met Kalkar en Nijmegen te zijn. Na 1549 lijkt deze Hendrick zich vast in Goch te vestigen. De Nijmeegse Hendrick is zeer waarschijnlijk toch een andere (latere) gezien de vermelding uit 1577/78.

1537 Henrick then Haeve genoemd te Goch. In 1544 wordt er ook een Henrick then Haeff ingeschreven als poorter van de stad Kalkar. Het is alleen weer niet helemaal duidelijk of het om dezelfde Hendricus gaat!. Hij heeft zeer waarschijnlijk een zuster Aleid die ca. 1495 wordt geboren. Volgens de geluchten van de H. Kruis Broederschap te Nijmegen wordt er in

1549 pacht van twee daler jaers aan Henrick then Haeff. betaald

1553 Genoemd Henrick van Haeve. Verder nog een nog te transcriberen stuk waarin voorkomt *Henrick van Haeffs (Haeve) erff, en van twee daler siaers up Henrick van Haeffs erff welk nu Derick Hens is geldende.*

Wij Goitschalck Rumswinckel Richter te Goch, Derick van Meer en Joanis Frerix gemeente schepen tot Goch int openbaar, dat voor ons gekomen is Hendrick van Haeve ende heft upgedragen van dat Richtershandt en

daernaer darup vertegen als richt was anderhalven daler gulden guet van silveren ende gewichtich off die wert daernaer siaers up alle Sunte Thomasdach thoe hebben ende to boeren utther syn hoff ende huys aent Poirtmans Spuell gelegen, unt utter allet dat hy heft offte bringen mach nyet daervan utgescheiden.

Als tot ende behoeff van Abel Abels en Henrick Rickens als provisoren des Armen Frauken ende oere naecomelingen. Ende hy sal oer daervan doent voort heerschap jedes jaer ende dach tegen allen den genen die rechten verhalen willen gelyck als unsser Stat recht gelegen is, beheltlick dat Henrick van Haeve vurs. offte syn erven sullen ende moegen loessen den anderhalven daler siaers, als mit dertich dalers sonder argelist.

In oirkunde der waerheit soe heb ick Richter vurs. mynen Segel voer my, ind voort hebben wy schepen unsen gemeente Schependomssegel aen dessen openen brieff gehangen. Gegeven in den jaren ons heren duysent vyffhonderd drie ende vyfftych up vrydach post [Luris] virginis. (In 1743, bijna twee honderd jaar later, wordt dit nogmaals door provisor Anton van Haaff, bevestigd)

1556 St. Jacobsdag apostoli. Wordt als belending genoemd: op Henrick van Haeffs Hoff

1560 nov. 14 up donredagh na St. Mertensdagh vor der Gocher Schöffen Joh. Riken und Jacop Noij verkauft Henrick van den Haeve an Derick Rutgers ein Stück Land vor dem Frauenter (Vrouwenpoirte), das van sente Vitz rechten ist und an welches Johan, des genannten Henricks Sohn, behandigt ist. Falls dieser Johann mündig wird, muss er seine Zustimmung zu dem Verkauf geben. Danach bekundet Henrick van den Haeve, dem Derick Rutgers 18 Gulden zu schulden.

1565 De derde mei: Item leggen nochmaels int vaechtgeding einen Coelhoff buten die Frouwe poert gelegen, den Hendrick Paessens in syne gebruck hefft, mit einer syde benefens Joost Bouwelings, die ander syde benefens Henrick ten Haeffs Hoff to naeste plach, als voor anderhalve hornss gulden des jaers, eyn jaer gepant, 15 jare achterstedich vermoegen Brieff und Zegel.

1577/78 kaarsen ontstoken voor Hanrick van Haeffs huysfrou. Relatie tussen geografische aanwezigheid en overlijden lijkt echter onlogisch.

Begin van de 80-jarige oorlog.

We hebben kunnen zien, dat Phillips II in 1555 zijn vader opvolgt en koning wordt. Naast het rooms-katholieke geloof duldde hij geen enkele andere vorm van religie. Zijn vader was al begonnen met de strijd tegen de protestanten van de Lage Landen. Het calvinisme ontwikkelde zich echter steeds verder, eerst in de zuidelijke Nederlanden maar later ook noordelijker. Snel verspreidde het protestantse gedachtegoed zich over een groot deel van Nederland. Steeds groter werd het verzet tegen de Spaanse rooms-katholieke bezetter, die hard optrad tegen anders gelovigen.

Dit lokte weer verzet uit en toen Phillips II in 1568 bij decreet afkondigde dat alle inwoners van de Nederlanden als kettters ter dood gebracht dienden te worden, luidde dit het begin van de 80-jarige oorlog (1568-1648) in.

Duizenden Nederlanders stierven als kettters op de brandstapel of ze werden opgehangen, onthoofd (zie tafereel uit Haarlem 1573), in kerkers gesmeten, onteigend, of het land uit gezet. Het wrede bewind van Phillips II kende geen genade. Onder de bikkelharde leiding van Hertog Alfa wordt getracht de Lage Landen weer tot de genade van het rooms-katholieke geloof terug te brengen.

Tegen deze achtergrond, spelen de van Haeff'en hun rol in de Gochse geschiedenis. Het is de vraag in hoeverre de strijd tussen machthebbers invloed heeft gehad op het dagelijkse leven van een (rooms-katholieke) stad als Goch.

Behoorde Goch eerder tot het dekenaat Straelen en het bisdom Keulen, in 1558 wordt het toegevoegd aan het bisdom Roermond dat inmiddels door Paus Paulus IV is ingericht.

Vanuit het zuiden begint een vluchtelingenstroom op gang te komen. Langzaam melden de Franse hugenoten zich aan de stadspoorten. Het verzoek van de stad Goch aan de hertog om uit economische redenen (vele vluchtelingen zijn uitstekende ambachtslieden en sommigen zeer vermogend) zich in de stad te mogen laten vestigen, wordt afgewezen. Hij beveelt geen personen binnen de poorten te laten die tot enigerlei sekte behoren en nadat hij nog meer sancties tegen calvinisten en wederdopers heeft afgekondigd, vertrekken velen weer. Veel wolwevers wijken in 1565 uit naar Geldern en Haarlem.

Door de gestage toestroom van vluchtelingen uit de (zuidelijke) Nederlanden ontstond er in Goch een Nederlandse vluchtelingengemeenschap waaronder veel prominente en rijke calvinisten uit o.a. Antwerpen. In 1574 hadden ze een eigen predikant die ook in Emmerich, Rees en Gennep preekte en in 1585 was er één Gereformeerde Gocher Gemeente ontstaan die pas na de dood van hertog Johan Willem van Kleef in 1609 vrij kon ademen.

Uit dit huwelijk tussen Hendrik en N.N. worden waarschijnlijk 7 kinderen geboren!

1. **Derick van Haeff**, geb. te Goch? circa 1531, ovl. (minstens 70 jaar oud) te Goch? na 1601, [\(volgt VIIa\)](#).

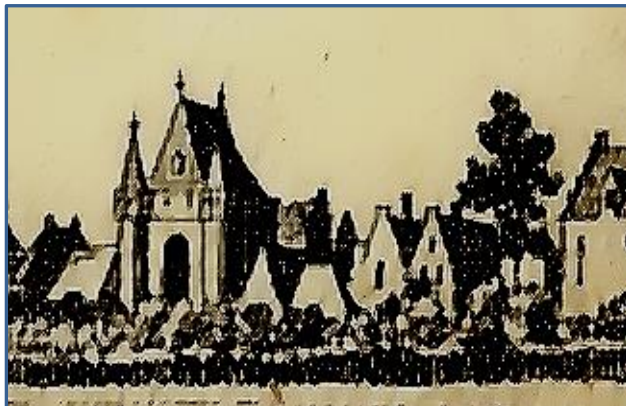
1576 *Item heft bekandt Jacob Lemmer schuldig tho syn Henrick Hr. Brandts vier hoppensack van Derick van Haiff und de hoppe manne...*

Mogelijk is dit wellicht ook een indicator richting de bierbrouwerij waarvoor hop werd gebruikt. Of gaat het hier om een werkelijke hopman (rang bij de schutterij of volksvertegenwoordiger) .

2. **Hendrick van Haeff**, geb. te Goch? circa 1533, ovl. (ongeveer 66 jaar oud) te Goch? circa 1599, [\(volgt VIIIb\)](#)
3. **Lambertus then Haeff**, [\(volgt VIIIc\)](#) geb. te Goch? circa 1535, RK, schepen te Vijnen. Hij wordt van 1562-1577 te Vijnen als schepen genoemd, minstens 40 jaar oud overl. te Vijnen? Na 1577.
In 1562 wordt genoemd *Lamb. ten Have Schöffe zu Vijnen*. 1568 ook genoemd *Lamberth then Haeff* . 1577 nogmaals genoemd *Lamberth then Haeff*

Zeer waarschijnlijk bestaat er een relatie met een te Meerlo gedoopte Lambertus. Wellicht betreft het ook neven? In Meerlo zien we deze naam, ook wel als Lem afgekort regelmatig terug in vroege genealogie van deze van Haeff-tak.

4. **Engel van Haeff**, geb. en RK ged. te Goch? circa 1539, ovl. (minstens 89 jaar oud) te Goch? na dec. 1628. Vader is zeer waarschijnlijk Hendrick van Haeff, moeders naam is onbekend. Buiten de Steenpoort (zie fig.) ligt een stuk land genaamd *het nieuwe Land, het nieuwe erf* en hier heeft Engel een stuk land in eigendom, waaruit jaarlijks zes daler betaald moet worden. In 1557 heerst er hongersnood in deze contreien vanwege het mislukken van de oogst door extreme weersomstandigheden.

1574 *Engel ten Haiff* genoemd als belending.

1576 *Item hefft Jan Mariss bekannt schuldig tho syn Engel van Haiff, 20 daler tot guder rekening.... 1576 De achtste nov. ..mit ordell gewonnen up Engel van Haiff 50 daler mit dat interest...*

1577 *.. int geding mit Jan van de Baren eijn stuk landts up gen Nije erff gelegen, dair Engel van Haiff die andere helfte van hefft.*

1588 De 13e okt. *Idem als volmachtiger Derisken Abels legt erstwerff int vachtgeding erstliche landerie up gen Nije erff und buten der Steenport is gelegen Engel van Haiff toestendich als und sess daler jairlix vermug brieff und segel een jair gepandt und twee jaer achterstedich aff tho wercken, dairup betalt .*

1588 De 27ste okt. *Idem als volmachtige Derisken Abels legt anderwerff int voors. gedingh erstliche landerie Engel van Haiff toestendich [here] boven tho boick stehet.*

1628 7 dec., *Vor Joh. Vercken, Maior zu Aecken und Richter der Stadt Goch, sowie vor den Gocher Schöffen Joh. Schriever und Wilhelm Ponten übertragen Wilhelm van Haeff, Sohn von Hendrick, und Wilhelm von Haeff , Sohn von Wilhelm, dieser zugleich handelnd für seine abwesende Schwester Engel van Haeff ferner Peter Robben als Mann und.....*

De tijdsspanne tussen 1588 en 1628 is behoorlijk groot. Genoeg om een jongere Engel op het toneel te kunnen laten verschijnen?.

5. **Jacobus ten Haive**, geb. te Goch circa 1541, ged. RK te Goch, ovl. (minstens 31 jaar oud) te Goch na 1572.
1572 Op fol. 78 lezen we het volgende: *Item Willem Rutgers hefft gewonnen op Jacob ten Haive drie daler.* Dit is de enige vermelding van een Jacobus gedurende deze periode. Op basis van chronologie gelinkt aan dit ouderpaar.
6. **Gerardus then Haeff**, geb. te Goch? Circa 1545, RK, gerichts-secretaris te Vijnen genoemd in 1580. St.A.Goch Pfarrarchiv Marienbaum, ovl. (minstens 35 jaar oud) te Vijnen? na 1580. Zijn broer Lambertus is van 1562-1577 schepen te Vijnen.
7. **Joannes**, geb. te Goch? circa 1547, ovl. (minstens 47 jaar oud) te Goch? na 1594, volgt VIIIId.

Handelsbeperking

In de zomer van 1560 breekt er een conflict uit tussen de steden Goch en Venlo in verband met de Gochse handel in mergel, linnen en andere waren langs de Maas.

Al eerder (1548) waren beide steden in een conflict geraakt over de vrije doorvaart en doorgang bij Venlo. Op aandringen van de Landsheer leggen beide partijen in 1550 hun geschil bij.

In november 1660 wordt de zaak in het Traktaat van Venlo geregeld. Er wordt bepaald dat de stad Goch op de Gelderse oever van de Maas van Mook tot Venlo geen handel meer mag drijven in Mergel en andere waren. Heel veel zaken waren beperkt dan wel juist toegewezen aan een bepaalde stad, aan een gilde of bijvoorbeeld een klooster.

Zo bezwaard de stad zich in 1556 bij de Hertog van Kleef, omdat hun oude tol vrijheden in Tiel, Bommel en Gennep niet worden erkend.

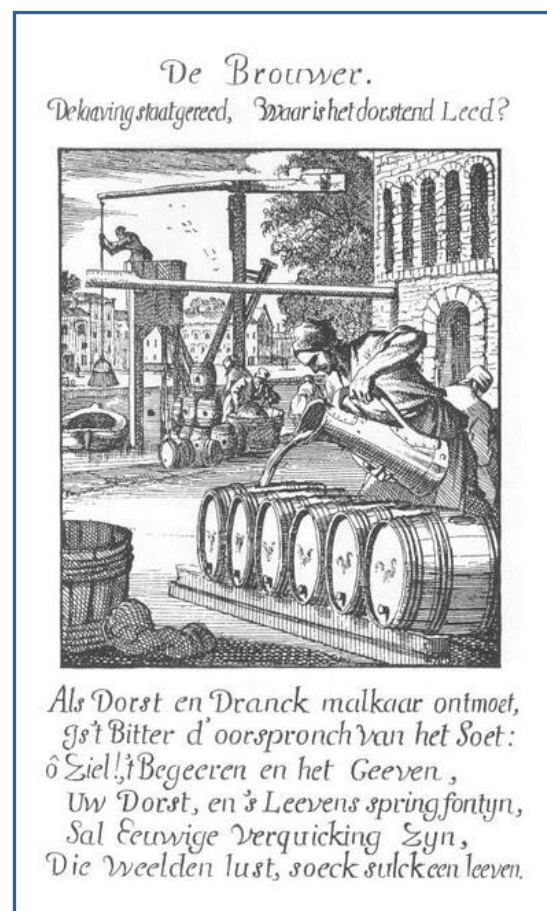
In 1558 wordt een verdrag met Kalkar gesloten. De burgers van Kalkar mogen bij wateroverlast hun vee op de Gocher heide (laten) weiden terwijl de burgers van beide steden vrijheid van tol en (wegen) belasting zullen genieten.

Bier

In de stad Goch werd al heel vroeg bier gebrouwen. Al in 1367 verleende den hertogin Isabella van Geldern die de abdis van de naburige abdij Grafenthal was, met toestemming van haar broer Aduard van Geldern, de stad Goch het Gruitprivilege in erfpacht voor zowel de stad en het amt Goch als voor Weeze.

Het Gruit is het middeleeuwse bier dat uit gerst of haver werd gebrouwen en waarbij men door de toevoeging van kruiden een grotere houdbaarheid probeerde te bewerkstelligen. Hiertoe gebruikte men Heidebalsam of Gagel, een plant die men ook wel als Gruth aanduidde. Hieraan ontleende de latere totale drank haar naam. Tegen het eind van de middeleeuwen kwam hier het gebruik van in andere contreien reeds eerder gebruikte hop in zwang. Hierdoor werd het bier langer houdbaar en veel smakelijker. Het Gruit werd hierdoor langzaam teruggedrongen.

Volgens een bepaling uit 1430 moesten de Gocher bierbrouwers, die in bijzondere mate geïnteresseerd waren in een goede waterkwaliteit, elk jaar 150 RM (Reichsmark) betalen als bijdrage aan de zuivering van het Nierswater. De Duitse landheren hadden al vroeg onderkend dat het bier als volksdrank een heel aardige inkomstenbron was door er accijns of bepaalde belastingen op te heffen. Ze verschaften zich daarom snel het monopolie van Gruitverbouwing of hieven belastingen op de Gruithandel. In 1478 verleende de hertog Johan van Kleve aan de stad Goch het recht dat er in de naburige kerspelen Asperden, Kessel, Hassum en Hommersum geen bier geschonken mocht worden, dat niet in de stad Goch was gebrouwen. Als reden voor dit privilege wordt aangegeven dat de prijs van het bier in de hand gehouden kan worden en bijvoorbeeld veel goedkoper is dan het bier uit bijv. Nijmegen.

Reeds eerder werd vermeld dat het privilege uit 1478, waarbij de naburige plaatsen alleen maar bier mochten schenken dat in Goch was gebrouwen. Dit leverde regelmatig conflict op met de naburige abdij Grafenthal. Als deze abdij (tiend)bier brouwde, zoals bijv. in 1553 en dat onder de pachters van het klooster uitgeschonk, dan zag Goch dat als een aantasting van haar hertogelijk privilege en tekende daartegen dan bij de Kleefse regering bezwaar aan. In juni 1556 wordt de stad door de Landsheer aangeraden de zaak te laten rusten.

Ook honderd jaar later, was deze strijd nog niet bijgelegd. Het stadsbestuur beklagde zich toen ter tijd met name over de in de omgeving van de abdij gelegen, en aan de abdij schatplichtige boerderijen, zoals bijvoorbeeld Wortelenkamp. Deze hof dreef tevens een herberg (Gastwirtschaft) die z'n eigen bier zou brouwen en uitschenken. De stad ging zelfs zo ver dat ze uiteindelijk beslag heeft gelegd op alle brouwgereedschappen om daarmee hun recht af te dwingen. Zo ontstond er een langdurig proces tussen de stad en de abdij, waarbij o.a. een Gutachten (goedkeuring) van de juridische faculteit van de Braunschweigsche Universteit in Helmstadt werd aangehaald. Deze besliste ten gunste van het klooster, hetgeen in 1720 ook nog eens ondersteund werd door de Pruisische regering in Kleve.

Op de achterkant van een kaart van Bleau uit 1620 staat vermeld: *in de stad (Goch) wordt uitermate goed en smakelijk bier gebrouwen, beter dan in welke stad in het Kleefsche of Gelderland wordt gemaakt. Dit komt omdat de granen voor het bier in deze omgeving in overvloed verbouwd worden.*

Weldra wordt het Gruitbier vervangen door het Hopbier. In Goch is al vroegtijdig begonnen met het ruim gebruik van de hop in de bierproductie. Zo wordt er in 1515 al gerept over een Hopfenkamp voor de Molenpoort en een Hopfenhof voor de Steenpoort.

Volgens een oorkonde van 1573 bezat ook de hertog van Kleve, de landheer zelf, in Goch een hopboerderij die in de Vosstraat was gelegen. Ook in de 17^e eeuw wordt nog steeds gewag gemaakt van Hopfhöfe voor de Vrouwenpoort, aan de Heiligenweg en aan de Steenpoort. De productie van Gruitbier is altijd doorgegaan. Zij het op kleine schaal.

[Ga naar IXa](#)